

ÖĞRETMEN ADAYLARININ KENDİ ÖZELLİKLERİ İLE İDEAL ÖĞRETMEN ÖZELLİKLERİNE DÖNÜK ALGILARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Yrd. Doç. Dr. Nilüfer ÖZABACI

Doç. Dr. M. Bahaddin ACAT
Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Bu araştırmanın amacı, öğretmenlik mesleğine ilişkin kişisel özelliklerin ne şekilde algılandığı ve bireylerin bu özelliklere ne derece de sahip olduklarına ilişkin algılarını belirlemektir. Araştırma, Eğitim Fakültesi, Tezsiz Yüksek Lisans Programları ile Fen-Edebiyat Fakültelerine devam eden öğretmen adaylarının kendi-ideal özellikleri arasındaki fark ile kendi-ideal özelliklerinin cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Fen-Edebiyat Fakültesi ve Tezsiz Yüksek Lisans Öğrencilerinden rastgele örnekleme yoluyla seçilen 362 öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama araçları olarak, Çiftçi (1991) tarafından geliştirilen “Danışmanların İdeal Özelliklerine Ait Sıfat Listesi Ölçeği”, “Öğretmen adaylarının İdeal Özelliklerine Ait Sıfat Listesi Ölçeği” olarak düzenlenerek, Demografik bilgi formu ile birlikte kullanılmıştır. Verilerin analizinde t-testi tekniğinden yararlanılmıştır. Elde edilen bulgularla öğretilerde bulunması gereken özelliklerle ilgili öğrencilere sunulan 126 sıfat arasında 4,45 ten yüksek ortalamaya sahip 43 özelliğin bulunduğu görülmektedir. Öğrencilere göre ideal öğretilerde mutlaka bulunmasını gereken özellikler. Bilgilendirici, Mesleğini Seven, Dile Hakim, İşini Seven, Güvenilir, Bilgili, İletişim Kurabilen, Demokratik, Dürüst, Tarafsız özellikleri olmuştur. Ulaşılan sonuçlara dayalı olarak öğretmen seçimine ve eğitime yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Öğretmen özellikleri, ideal öğretmen özellikleri, öğretmenlik sıfatları

A COMPARATIVE STUDY OF IDEAL AND SELF CHARACTERISTICS OF TEACHER CANDIDATES

Yrd. Doç. Dr. Nilüfer ÖZABACI

Doç. Dr. M. Bahaddin ACAT
Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

The aim of this study was to determine perceptions of self and ideal characteristics of teacher candidates of teaching carrier. This study indicated that to determine differences between self and ideal teacher characteristics of teacher candidates among demographical characteristics like sex and faculty. The sample of the study consists of 500 teacher candidates that selected randomly from Eskişehir Osmangazi University, Faculty of Education, Faculty of Science and Literature, Master degree students without thesis. Data was collected by “Scale of Ideal Characteristics of Teacher Candidates” that adapted from “Scale of Ideal Characteristics of Counselors” developed by Çiğçi (1991) with demographical information form t-test were employed to analyze the data. The results of the study indicated that, 43 characteristics have a high mean level of 4, 45 among 126 characteristics. According to students, teachers should have characteristics as informative, to like the vocation, to like teaching, to be reliable, to be skillful, to be democratically, to be genuine, and to be objective. Finally suggestions were included for teacher selection and teacher education.

Key words: *teacher characteristics, ideal teacher characteristics, qualities of teachers*

nilüfer özabacı – bahaddin acat

Çağdaş eğitim anlayışında eğitimin merkezini artık öğretmen ya da dersler değil, öğrenci almaktadır. Öğrenciyi değerli ve önemli gören bu eğitim anlayışı, onu duygu, düşünce, ve değerleri ile bir bütün olarak görmekte ve onun tüm bu yönleri ile gelişim sağlamasını amaçlamaktadır. Öğretimde ilgi, öğrencinin öğrenim yaşantılarına odaklanmıştır. Öğretmen ise, öğrencisinin her türlü gelişim sorunu ile ilgilenme ve öğretim etkinliklerini onun ilgi ve ihtiyaçlarına uyarlama sorumluluğunu duymaktadır. Öğrenci ile sürekli olarak etkileşim içinde bulunan öğretmen, öğrencide konunun ve bağlantılı olarak dersin, okulun ve milli eğitimin amaçları yönünde davranış değiştirmekle sorumludur (Varış, 1973). Hızla değişen dünya koşulları, değişen insan ilişkileri ve iletişimine yeni bir boyut getirmektedir. Sınıf ortamları da bu değişimden etkilenmektedir. Öğrenciler öğrenirken de birey olduklarını daha fazla hissetmek istemekte, daha duyarlı bir iletişim istemektedirler.

Bayrak'a göre (2001) iyi öğretmen olma, eğitim öğretimde başarıdan zevk alma, stres dolu okul ortamına karşı dayanıklı olma, hem okul içinde hem de okul dışında başkalarıyla iletişim kurabilme, eğitim sorunlarını çözebilme, güç eğitim koşullarının yerine getirilmesinde öğrencilere ve anne babalarına önerilerde bulunma, sorumlu ve tutarlı olma anlamı taşır. İyi öğretmen olma, meslek hakkında düşünme, sürekli olarak kendini mükemmel yapma, yansıtıcı bir eğitimci olma ve iyi bir öğretmen olma arzusunun taşınması demektir. İstenilen öğretmen özelliklerini eleştirel düşünme becerilerini destekleyebilme bağlamında ele alarak şöyle sıralar; Eleştirel düşünmeyi destekleyen bireysel öğrenme stratejilerinin kullanılması, bireyselleştirilmiş ve iş birliğine dayalı eğitim programlarını geliştirme becerisi, derinliğine alan bilgisi, sınıf dinamiğini gözleme ve baş etme becerisi vb. gibi.

Eğitim öğretim etkinliklerinde başarının en önemli ögesi öğretmendir. Öğretmen eğitiminde hangi öğelere vurgu yapılacağı tartışma konusudur. Hümanist yaklaşımın kuramcılarında Rogers'a göre eğitimde geleneksel olarak vurgulanan zihinsel bilgi ve becerilerin yanı sıra kişilerarası değerler ve duygular gibi duyuşsal davranışların bir arada kazandırılması önemlidir (Dembo, 1988). İnsancıl yaklaşımda temel prensip: Öğretmekten çok öğrenmeye yönelik bir eğitim üzerine odaklanır. Öğrenenin ne yaşadığı, ne öğrendiği ve nasıl öğrendiği, sınıftaki öğrenme ortamından duygusal olarak nasıl etkilendiği üzerine yoğunlaşır (Arends, 1991). Öğretim programları, yöntem ve teknikler, araç-gereçler öğretimi geliştirmek için önemli etmenler olmakla birlikte öğretmenin canlı kişiliğiyle eyleme konulmadıkça istenilen ölçüde bir etki sağlamayacaktır. Bu bakımdan, öğretmenlerin

nilüfer özabacı – bahaddin acat

nitelikli bir hizmet öncesi eğitimden geçmiş olmaları büyük önem taşır. Her meslekte olduğu gibi öğretmenlik mesleğinde de bu mesleği başarı ile icra edebilecek bir kişinin sahip olması gereken temel özelliklerin bilinmesine ihtiyaç vardır. Bu özellikler, meslek ile ilgili kurum, kişi ve gruplar tarafından belirlenebilmektedir.

Ryan (1960), Good ve Grouws (1979), Rosenshine ve Stevens (1986) ve Confery (1990) bir öğretmende diğer meslek gruplarına göre daha seçkin özelliklerin bulunması gerektiğini vurgular. Bunlar üstün bilişsel özellikler, yaratıcılık, duygusal uyum, fikirlerini paylaşma, öğrencilere yönelik olumlu tutumlar, öğretmeye dönük olumlu tutuma sahip olma, öğrenci ile iletişimde olmaktan hoşlanma, öğrencilere dönük dostça yaklaşım içinde olma, öğrencileri yargılayıcı davranışlardan kaçınma, anadili iyi kullanma, edebi konularla ve okumayla ilgilenme, müzik ve resimle ilgilenme, sosyal ve toplumsal olaylara etkin katılım, kişisel gelişime önem verme, kendine güven, arkadaşça ilişkilere açık olma, duyarlı, yardımsever, alanında ve insan ilişkileri konusunda özel eğitilmiş olma, empati kurabilme, doğal ve yapmacıksız olma, demokratik davranışlar sergilemek gibi özelliklere sahip olmaktır.

Rogers (1969), Psikolojik Danışmanlık alanında çalışacak ve eğitim alacak kişilerin kişisel özelliklerini vurgularken benzer bir çok özelliğe insancıl eğitim anlayışına uygun bir eğitim alması gereken öğretmenlerin de sahip olması gerektiğini vurgulamıştır. İnsancıl eğitim anlayışını benimsemiş olan bir öğretmen, insan ilişkilerinin temelini alınması gereken saygı, içtenlik (dürüstlük) ve empatik anlayış ilkelerinin sınıf koşullarında uygulanmasına önem verir. Bu koşulların yer aldığı bir eğitim ortamının daha insancıl olan etkili bir öğrenme sağladığı tüm eğitim düzeylerinde gerçekleştirilebilmiş ve bu durumun eğitime getirdiği yararlar araştırma bulgularıyla da doğrulanmıştır (Rogers 1969; Kılıçcı, 1999).

İnsancıl yaklaşımda göre öğretmen; duyarlı, yardımsever, alanında ve insan ilişkileri konusunda özel eğitilmiş, empati kurabilen, doğal ve yapmacıksız, öğrencilere dostça yaklaşımları olan, öğrencileri yargılayıcı davranışlardan kaçınan, ve demokratik davranışlar sergileyen kişiliktir (Rosenshine ve Stevens 1986; Confery 1990).

Gelişimsel anlayış ise; öğretmene bazı kişilik özelliklerinin kazandırılmasını hedeflemektedir. Bunlar;

1. İnsan egosu, ahlaki ve kavramsal gelişime ilişkin anlayışları edinebilme,
2. Sağlıklı ve gerçekçi bir özgüvene sahip olabilme,

nilüfer özabacı – bahaddin acat

3. Kişiliğinin güçlü ve zayıf yönlerini tanıyabilme ve kendisini gerçekleştirebilecek hedefler belirleyebilme,
4. Kişisel duygu ve düşüncelerini uygun bir biçimde ifade edebilme,
5. İnsanları ve durumları geniş bir açıdan görebilme ve
6. Farklı nitelikteki geniş insan kitlelerine etkileyici bir biçimde hitap edebilmelidir (Schuttenberg, 1983).

Thomas (1994) öğretmenler üzerinde yaptığı bir çalışmada öğretmenlerdeki değer yargılarının, motivasyonun ve kişilik değerlerinin mesleklerini yaparken de bunu işlerine atfettiklerini belirlemiştir. Reimen (2002) öğretmenlerin değer yargıları konusunda gelişme ve akıl yürütme sürecinin öğrencilerin öğrenmelerine ve okul performanslarına yansıdığını belirlemiştir. Kelchtermans (1993) öğretmenlerin kişisel özellikleri ya da değerleri ile mesleki değerleri arasında yakın bir bağ olduğunu vurgulamıştır. Eğer öğretmenlerin kişisel değerleri mesleki değerleri ile özdeşim içindeyse, bu öğretmenlerin mesleki motivasyonlarının da yüksek olduğunu belirlemiştir. Aynı şekilde yapılan diğer çalışmalarda, öğretmenlerin işlerine bağlılıklarının, işlerini sevmelerinin onların iş performansını, yılgınlık düzeylerini, işe devamlılıklarını etkileyen önemli bir faktör olduğu, bu anlayışta olan öğretmenlerin öğrencilerinin de daha başarılı ve öğrenmeye, okula dönük olumlu tutum geliştirdikleri belirlenmiştir (Firestone, 1996; Graham, 1996; Louis, 1998).

Şişman ve Acat'ın (2003) “Öğretmenlik Uygulaması Çalışmalarının Öğretmenlik Mesleğinin Algılanmasındaki Etkisi” üzerine yaptıkları çalışmada öğretmen aday öğrencilerin, öğretmenliğin sosyal statüsüne ilişkin algıları, uygulama çalışmalarıyla olumlu yönde değiştiği belirlenmiştir. Bunun temel nedenin toplumda yaygın olan öğretmenlik mesleğiyle ilgili genel ön yargılar olduğu düşünülmektedir. Acat, Balbağ, Demir ve Görgülü (2003)'nün yaptıkları bir başka çalışmada ise; Fen Edebiyat Fakültesi, Eğitim Fakültesi ve tezsiz yüksek lisans programına devam eden öğrencilerin öğretmenlik meslek algıları incelenmiştir. Öğretmenlik mesleğine ilişkin algılar beş boyutta ele alınmış, ilk boyut olarak kabul edilen sosyal statü boyutunda bütün öğrenci grubunun 3,03 ortalamayla orta düzeyde algılara sahip olduğu belirlenmiştir. Genel olarak bütün öğrenci grubunun algılarına bakıldığında öğretmenlik mesleğinin sosyal statüsünün “vasat” bulunduğu söylenebilmektedir.

Miron (1983) çeşitli fakültelerdeki üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada, iyi öğretmen özelliklerinin dört grupta toplandığı görülmüştür:

nilüfer özabacı – bahaddin acat

1. Dersin sunuş biçimi (açık-anlaşılır açıklama, dersi somutlaştırma, uygun öğretim yöntemlerini kullanma, düşünce gelişimi sağlama),
2. Yardım (bilgi iletimi, güdüleme, yaratıcı düşünmeyi geliştirme),
3. Danışmanlık; “öğretmen- öğrenci arasındaki duygusal ve sosyal etkileşimin niteliği” (dönüt sağlama, ilgi ve teşvik etme, esnek, samimi, hoşgörülü, içten, dürüst, ve yardımsever),
4. Kişisel nitelikler (dış görünüm, espri anlayışı, zeki, bilgili ve araştırmacı olma).

Öğretmen adaylarının öğretmenlik eğitimi alırken mesleklerinin özelliklerini ne şekilde algıladıkları yada öğretmenlik eğitiminden ne düzeyde etkilendikleri ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. Proctor, Clarke ve Mygdal (1989) tarafından Eğitim Fakültesi öğrencileri üzerinde “benlik” ve “ideal öğretmen” algılarına ilişkin yapılan araştırma bulgularına göre; Öğretmen adaylarının benlik algıları, ideal öğretmene göre daha düzenli, daha kontrollü, daha yönlendirici, ve yol gösterici oldukları biçimindedir. Yine kendilerini daha sempatik, daha sevecen, daha nazik, daha şefkatli, ve daha sabırlı olarak görmekte, ancak yeterli olma, düzenli okuma, teşvik etme ve uygulama yapma konularında ideal öğretmene göre daha yetersiz bulmaktadırlar. Öğretmede bulunması gereken niteliklerle ilgili çeşitli araştırmalar yapılmış, bunların sonucunda bir çok öğretmen niteliği ortaya konmuştur (Sönmez, 1994; Oğuzkan, 1988; Turgut, 1996; Güçlü, 1996; Sünbül, 1996; Kulaksızoğlu, 1995).

Bu bağlamda, öğretmenlik mesleğini seçen adayların incelenmesi gereği ortaya çıkmaktadır. Öğretmen adaylarının nitelikleri üzerine bir çok çalışma yapılmıştır. Ancak, öğrencilerin kişilik özelliklerinin öğretmenlik rolleriyle (rehberlik, model olma, vb.) denk düşüp, düşmediği, kendilerini kişilik özelliklerinin bu kadar önemli olduğu bir mesleği yapmak için yeterli bulup bulmadıkları üstüne yapılan araştırmaların yetersiz olduğu düşünülmektedir. Bu konuda daha fazla çalışmanın yapılması gerekmektedir. Bu gereklilikten yola çıkarak, bu araştırmada, öğretmen adayı öğrencilerin kendilerinde gördükleri özellikler ile ideal öğretmen özellikleri arasındaki farklar belirlenmeye çalışılarak araştırmanın amacı aşağıdaki gibi ifade edilmiştir.

nilüfer özabacı – bahaddin acat

AMAÇ

Bu çalışmada, öğretmen adayı öğrencilerinin öğretmenlik mesleği için uygun buldukları ideal özelliklerin neler olduğu, bu özelliklerin sıralamasının cinsiyetlere ve devam edilen eğitim kurumuna göre nasıl olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca öğrencilerin bu özellikleri kendilerinde bulma düzeyi ile ideal öğretilerde bulunmasını istedikleri düzey arasında cinsiyetlere göre bir farkın oluşup oluşmadığının belirlenmesi hedeflenmiştir.

YÖNTEM

Araştırmada tarama yöntemi kullanılarak öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği için uygun buldukları ideal özellikler ile kendilerinde bu özelliklerin bulunma düzeyi belirlenmiştir. Araştırmanın evrenini Osmangazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü ve Fen Bilimleri Enstitüsüne devam eden öğretmen adayı öğrenciler oluşturmuştur. Birer grup olarak kabul edilen bu fakülte ve enstitülerden grup örnekleme yöntemiyle örneklem belirleme yoluna gidilmiştir. Evren içindeki ağılıkları dikkate alınarak gruplardan ikinci bir örnekleme yöntemi kullanılarak rastlantısal yolla seçilen öğrenci sayıları şöyle olmuştur; Fen Edebiyat Fak. 74, Eğitim Fak. 186, Fen ve Sosyal Bil. Ens. 102 öğrenci alınmıştır.

Ölçme Aracı

Öğretmenlerin İdeal Özelliklerine Ait Sıfat Listesi Ölçeği

Araştırmada öğretmenlerin ideal özelliklerini belirlemek için Çiftçi (1991) tarafından geliştirilen “İdeal Özelliklere Ait Sıfat Listesi Ölçeği” kullanılmıştır. Kullanım izni alınan ölçek Psikolojik Danışmanların ideal özelliklerini ölçmek üzere geliştirilmiş bir sıfat listesidir. Öğretmen özelliklerini belirlemek için uygun hale getirilmiş ve uyarlama çalışması yapılmıştır. Bunun için “sıfatların ideal bir rehber danışmanda bulunmasının gerekliliği” ile ilgili ilk giriş cümlesi “sıfatların ideal bir öğretilerde bulunmasının gerekliliği” şeklinde değiştirilmiştir. Literatürde gözlenen ideal öğretmen özellikleri ile ölçekte yer alan özellikler karşılaştırılmış uyumluluk gözlenmiştir (Firestone; 1996, Graham;1996, Louis; 1998; Confery 1990; Rosenshine ve Stevens 1986; Schuttenberg 1983). Düzenleme sonrası uzman görüşlerine baş vurularak bu özelliklerin

ideal öğretmen özellikleri ile uyumu sorgulanmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda hazırlanmış sıfat listesinin ideal öğretmende aranacak özellikler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Uzman görüşlerine ve literatüre uyumluluk sonuçlarına dayalı olarak ölçeğin geçerli olduğu kabul edilmiştir. Uyarılama sonrası yapılan ön uygulamada öğretmenlik mesleğinin ideal özellikleri boyutuna ilişkin Cronbach alpha değeri .97 olarak belirlenmiştir. Ölçekte yer alan “bu özelliklerin kendisinde bulunma durumu” ile ilgili boyutun cronbach alpha değeri .98 bulunmuştur. Ölçekte 126 sıfat ve her sıfatın yanında kişilerin görüşlerini belirtebilecekleri 5 basamaklı bir ölçek bulunmaktadır. Basamaklar ve puanlama yönü: Pek Çok (5), Çok (4), Orta (3), Az (2), Çok Az (1) şeklindedir. Ölçek iki tür değerlendirmeyi içermektedir. Buna göre kişiler, ilk olarak sıfatı okuyup kendilerinde bu sıfatın ne kadar olduğuna (kendi) daha sonra aynı sıfatın ideal bir öğretmende ne derece bulunması gerektiğine (ideal) karar vermişlerdir. Bu iki özellik arasındaki puan farkı ise kendi-ideal fark puanını oluşturmaktadır. Kendi-ideal fark puanı ideal öğretmende bir özelliğin ne derece bulunması gerektiğine ilişkin düzey ile bu özelliğin kendilerinde bulunma düzeyi arasındaki farkı ifade etmektedir.

Ölçek geliştirme çalışmaları sonucunda; tekler-çiftler değişkenine, diğer bir anlatımla tek numaralı maddeler ile çift numaralı maddeler arasındaki ilişki düzeyine göre iç tutarlılık katsayıları (Pearson .95, Spearman-Brown, Flanagan, Rulon ve Horst metoduna göre .97, Mossier metoduna göre .96) hesaplanmıştır (Çiftçi, 1991).

BULGULAR VE YORUM

Bulgular iki alt başlık altında incelenmiştir. Birinci başlık özelliklerin ideal öğretmende bulunmasının önem derecesini belirlemeye yönelik bulguları, ikinci başlık öğretmen aday öğrencilerin bu özelliklere ne kadar sahip olduklarını düşündükleri ve bunlarla ideal öğretmen özellikleri arasında farkın nasıl oluştuğuna ilişkin bulguları içermektedir.

İdeal Öğretmende Bulunması Gereken Özelliklerin Önem Derecesi

Ölçme aracıyla elde edilen verilerin analizi sonucunda ideal öğretmende bulunması gereken özelliklere bütün öğrencilerin görüşleri doğrultusunda sahip oldukları ortalamaya göre sıralanmış, yukarıya

nilüfer özabacı – bahaddin acat

yuvarlandığında 5 tam puana denk gelen 4.45 ve üzeri ortalamaya sahip maddelerin sonuçları tablolar halinde sunulmuştur. Çalışmada ideal öğretmen özellikleri sorgulandığından bu değer altıda puana sahip maddelere ilişkin bulgulara yer verilmemiştir. Tablo 1 ve Tablo 2’de öğrencilerin tamamınca en fazla önemli olduğu konusunda görüş bildirilen 43 madde sıralanmış, bunların ortalamaları verilmiştir. Ayrıca cinsiyet ve fakülte değişkenine göre bu özelliklerin sırasının nasıl oluştuğu belirlenerek tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 1’de yer alan bulgulara göre, öğretilerde bulunması gereken özelliklerle ilgili öğrencilere sunulan 126 sıfat arasında 4,45 ten yüksek ortalamaya sahip 43 özelliğin bulunduğu görülmektedir. Bu özellikler öğrencilere göre ideal öğretilerde mutlaka bulunmasını gereken özelliklerdir.

Tablo 1’de sıfatların önünde bulunan sıralama bütün öğrenci grubunun ortak görüşü ile oluşan sıralamadır. Buna göre ideal öğretilerde bulunması en çok gereken on özellik; 1. Bilgilendirici, 2. Mesleğini Seven, 3. Dile Hakim, 4. İşini Seven, 5. Güvenilir, 6. Bilgili, 7. İletişim Kurabilen, 8. Demokratik, 9. Dürüst, 10. Tarafsız özellikleri olmuştur.

Cinsiyetlere göre yapılan analizde bayanlar için en önemli on özellik sırasıyla şunlardır; 1. Bilgilendirici, 2. İşini Seven, 3. İletişim Kurabilen, 4. Dile Hakim, 5. Mesleğini Seven, 6. Güvenilir, 7. Bilgili, 8. Bilinçli, 9. Tarafsız, 10. Demokratik. Erkekler için ilk özellikler arasında yer alan dürüstlük özelliği bayanlar on ikinci sırada önemli bulunmuştur. Erkekler için en önemli on özellik sırasıyla şunlardır; 1. Mesleğini Seven, 2. Bilgilendirici, 3. Dürüst, 4. Dile Hakim, 5. Güvenilir, 6. Bilgili, 7. Demokratik, 8. Onurlu, 9. İşini seven, 10. Kültürlü. Erkeklerde işini sevme birinci sıraya yükselirken iletişim kurabilme özelliği on altıncı sırada yer almıştır.

Tablo 2’de görüldüğü gibi öğrencilerin okudukları fakültelere göre yapılan analizde Eğitim Fakültesi öğrencilerinin en önemli gördükleri on özellik şöyle sıralamıştır: 1. Mesleğini Seven, 2. Dile Hakim, 3. İletişim Kurabilen, 4. İşini Seven, 5. Bilgilendirici, 6. Dürüst, 7. Güvenilir, 8. Demokratik, 9. Bilgili, 10. Kültürlü.

Fen Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin en önemli gördükleri on özellik şöyle sıralamıştır: 1.Önyargısız, 2. Bilgilendirici, 3. Mesleğini Seven, 4. Bilgili, 5. İşini Seven, 6. Güvenilir, 7. Aydın, 8. Dile Hakim, 9. Bilinçli, 10. Kültürlü. Fen edebiyat fakültesi öğrencileri için ön yargısızlık ilk sırada yer alırken bilgilendirici ve bilgili olma özelliği öne çıkmaktadır.

İDEAL ÖĞRETMEN ÖZELLİKLERİ

nilüfer özabacı – bahaddin acat

Tablo 1. Cinsiyetlere Göre İdeal Öğretmende Bulunması Gereken Özelliklere İlişkin Ortalamalar ve Bunların Sırası

İdeal Öğretmen Özellikleri Sıralaması	Toplam			Kız				Erkek			
	N	$\bar{X}$	S	Sıra No	N	$\bar{X}$	S	Sıra No	N	$\bar{X}$	S
1. Bilgilendirici	359	4,74	0,512	1	233	4,78	0,475	2	126	4,66	0,568
2. Mesleğini Seven	357	4,71	0,597	5	231	4,73	0,595	1	126	4,68	0,602
3. Dile Hakim	359	4,70	0,539	4	232	4,74	0,505	4	127	4,62	0,590
4. İşini Seven	358	4,70	0,626	2	233	4,76	0,569	9	125	4,58	0,709
5. Güvenilir	359	4,67	0,566	6	233	4,70	0,544	5	126	4,62	0,605
6. Bilgili	359	4,67	0,558	7	233	4,70	0,547	6	126	4,62	0,578
7. İletişim Kurabilen	355	4,66	0,547	3	231	4,74	0,477	16	124	4,51	0,631
8. Demokratik	360	4,65	0,615	10	233	4,68	0,576	7	127	4,61	0,680
9. Dürüst	359	4,65	0,607	12	232	4,65	0,577	3	127	4,65	0,661
10. Tarafsız	359	4,63	0,602	9	232	4,69	0,535	12	127	4,53	0,700
11. Bilinçli	357	4,62	0,599	8	232	4,69	0,500	17	125	4,50	0,736
12. Kültürlü	358	4,62	0,590	11	232	4,66	0,535	10	126	4,56	0,676
13. Çağdaş	359	4,59	0,604	14	232	4,63	0,543	14	127	4,52	0,700
14. Çalışkan	359	4,59	0,596	15	233	4,62	0,544	13	126	4,52	0,678
15. Aydın	359	4,58	0,642	18	233	4,60	0,636	11	126	4,55	0,652
16. İnsancıl	359	4,57	0,643	13	233	4,64	0,570	27	126	4,43	0,742
17. Saygılı	357	4,56	0,585	17	231	4,60	0,549	19	126	4,48	0,642
18. Azimli	358	4,56	0,662	22	232	4,59	0,685	18	126	4,50	0,616
19. Takdir Edebilen	358	4,55	0,609	20	232	4,59	0,574	21	126	4,48	0,666
20. Ufuk Açan	359	4,55	0,645	26	233	4,57	0,634	15	126	4,52	0,666
21. Sorumlu	359	4,53	0,708	19	233	4,60	0,656	31	126	4,41	0,783
22. Araştırmacı	358	4,53	0,704	16	233	4,61	0,620	33	125	4,38	0,821
23. Rehber	358	4,53	0,684	24	232	4,58	0,605	26	126	4,44	0,805
24. Barışsever	358	4,51	0,713	25	232	4,57	0,661	30	126	4,41	0,793
25. Yardım Sever	358	4,51	0,721	23	231	4,58	0,633	35	127	4,38	0,844
26. Kendisiyle Barışık	360	4,51	0,651	30	233	4,55	0,607	28	127	4,43	0,718
27. Planlı	360	4,51	0,724	33	233	4,54	0,682	23	127	4,46	0,794
28. Yardımcı	360	4,50	0,704	29	233	4,55	0,621	32	127	4,41	0,830
29. Mantıklı	357	4,50	0,643	37	231	4,52	0,624	22	126	4,47	0,677
30. Anlayışlı	358	4,50	0,677	36	233	4,52	0,644	25	125	4,45	0,735
31. Sır Tutun	358	4,50	0,725	21	232	4,59	0,646	52	126	4,33	0,829
32. Çok Yönlü	360	4,49	0,668	28	233	4,56	0,634	42	127	4,36	0,709
33. Sabırlı	360	4,49	0,731	27	233	4,56	0,693	43	127	4,36	0,783
34. Değer Bilir	358	4,49	0,660	31	232	4,54	0,643	34	126	4,38	0,679
34. Onurlu	360	4,48	0,663	67	233	4,41	0,726	8	127	4,59	0,510
35. Sosyal	359	4,47	0,667	34	233	4,53	0,637	38	126	4,37	0,711
36. Kararlı	360	4,46	0,667	39	233	4,52	0,637	36	127	4,37	0,711
37. Onyargısız	360	4,46	0,806	51	233	4,45	0,809	20	127	4,48	0,805
38. Olgun	360	4,46	2,779	35	233	4,53	3,415	51	127	4,34	0,715
39. Bilimsel	360	4,46	0,730	46	233	4,48	0,726	29	127	4,42	0,739
40. Dikkatli	358	4,46	0,680	38	232	4,52	0,677	47	126	4,35	0,673
41. Kendini Sorgulayan	359	4,46	0,699	41	233	4,51	0,624	37	126	4,37	0,816
42. Güler yüzlü	359	4,46	0,703	40	233	4,51	0,657	39	126	4,37	0,776
43. Akılcı	358	4,45	0,636	52	231	4,45	0,609	24	127	4,45	0,687

İDEAL ÖĞRETMEN ÖZELLİKLERİ

nilüfer özabacı – bahaddin acat

Tablo 2. Fakültelere Göre İdeal Öğretimde Bulunması Gereken Özelliklere İlişkin Ortalamalar ve Bunların Sırası

İdeal Öğretmen Özellikleri Sıralaması	Eğitim Fakültesi				Fen Edebiyat Fakültesi				Enstitü			
	Sıra No	N	$\bar{X}$	S	Sıra No	N	$\bar{X}$	S	Sıra No	N	$\bar{X}$	S
1. Bilgilendirici	5	186	4,69	0,569	2	74	4,85	0,395	1	102	4,75	0,460
2. Mesleğini Seven	1	184	4,75	0,546	3	74	4,72	0,673	8	102	4,65	0,624
3. Dile Hakim	2	186	4,72	0,548	8	75	4,65	0,557	3	101	4,68	0,509
4. İşini Seven	4	186	4,70	0,629	5	74	4,69	0,681	5	101	4,67	0,585
5. Güvenilir	7	185	4,68	0,564	6	75	4,68	0,549	6	102	4,67	0,586
6. Bilgili	9	186	4,65	0,543	4	74	4,70	0,656	2	102	4,69	0,507
7. İletişim Kurabilen	3	184	4,70	0,515	12	72	4,60	0,548	11	102	4,63	0,596
8. Demokratik	8	186	4,67	0,630	11	75	4,60	0,697	4	102	4,68	0,511
9. Dürüst	6	186	4,68	0,609	16	75	4,55	0,664	9	101	4,64	0,576
10. Tarafsız	11	186	4,63	0,655	13	74	4,59	0,571	7	102	4,66	0,517
11. Bilinçli	14	184	4,61	0,626	9	75	4,64	0,510	10	102	4,64	0,577
12. Kültürlü	10	185	4,64	0,545	10	73	4,62	0,738	15	102	4,59	0,586
13. Çağdaş	15	186	4,61	0,570	26	74	4,49	0,707	13	102	4,61	0,548
14. Çalışkan	21	185	4,57	0,640	14	75	4,59	0,660	12	102	4,62	0,508
15. Aydın	28	186	4,55	0,697	7	74	4,66	0,580	14	102	4,59	0,569
16. İnsancıl	12	186	4,62	0,605	42	74	4,42	0,759	17	102	4,56	0,623
17. Saygılı	16	186	4,58	0,585	18	73	4,53	0,625	20	101	4,54	0,557
18. Azimli	13	185	4,62	0,598	43	74	4,42	0,811	19	102	4,55	0,639
19. Takdir Edebilen	20	186	4,57	0,639	20	74	4,53	0,602	22	101	4,53	0,558
20. Ufuk Açan	24	186	4,56	0,640	23	74	4,50	0,625	18	102	4,55	0,669
21. Sorumlu	19	186	4,57	0,719	27	74	4,49	0,832	24	102	4,52	0,576
22. Araştırmacı	18	186	4,58	0,695	34	73	4,45	0,688	28	102	4,51	0,656
23. Rehber	17	186	4,58	0,621	35	74	4,45	0,924	31	101	4,50	0,673
24. Barışsever	22	185	4,57	0,681	63	74	4,31	0,890	16	102	4,57	0,589
25. Yardım Sever	30	184	4,54	0,731	33	75	4,45	0,776	26	102	4,51	0,656
26. Kendisiyle Barışık	25	186	4,56	0,665	54	75	4,36	0,671	21	102	4,54	0,592
27. Planlı	33	186	4,52	0,737	29	75	4,47	0,723	25	102	4,52	0,700
28. Yardımcı	31	184	4,53	0,635	17	74	4,54	0,666	46	102	4,44	0,638
29. Mantıklı	23	186	4,56	0,681	15	73	4,55	0,602	63	102	4,35	0,699
30. Anlayışlı	29	186	4,55	0,666	38	73	4,44	0,850	43	102	4,45	0,726
31. Sır Tutarı	27	186	4,56	0,697	52	75	4,37	0,835	38	102	4,47	0,609
32. Çok Yönlü	26	186	4,56	0,614	60	75	4,33	0,777	34	102	4,49	0,656
33. Sabırlı	35	186	4,51	0,722	31	75	4,45	0,810	32	102	4,49	0,686
34. Değer Bilir	32	186	4,52	0,626	40	73	4,42	0,798	39	102	4,47	0,609
34. Onurlu	36	186	4,51	0,668	55	74	4,35	0,730	29	102	4,50	0,609
35. Sosyal	43	186	4,47	0,651	22	75	4,51	0,724	41	102	4,45	0,654
36. Kararlı	46	186	4,44	0,838	36	75	4,44	0,793	23	102	4,53	0,754
37. Önyargısız	59	186	4,41	0,739	1	75	4,97	5,900	92	102	4,18	0,837
38. Olgun	41	186	4,49	0,692	56	74	4,35	0,801	35	102	4,48	0,625
39. Bilimsel	39	186	4,50	0,660	19	75	4,53	0,684	69	102	4,32	0,662
40. Dikkatli	40	186	4,50	0,692	45	74	4,41	0,681	49	101	4,42	0,652
41. Kendini Sorgulayan	37	185	4,51	0,692	61	75	4,32	0,720	40	102	4,46	0,699
42. Güler yüzlü	47	186	4,44	0,734	28	75	4,47	0,794	36	102	4,48	0,671
43. Akılcı	34	184	4,51	0,644	30	75	4,45	0,552	64	102	4,35	0,670

Fen ve Sosyal bilimler enstitüsünde tezsiz yüksek lisans eğitimi alan öğrencilerinin en önemli gördükleri on özellik ise şöyle sıralamıştır: 1. Bilgilendirici, 2. Bilgili, 3. Dile Hakim, 4. Demokratik, 5. İşini Seven, 6. Güvenilir, 7. Tarafsız, 8. Mesleğini Seven, 9. Dürüst, 10. Bilinçli. Enstitü öğrencileri için bilgilendiricilik ve bilgililik ilk sırada yer almaktadır.

Öğretmen Adaylarının Kendi ve İdeal Özellikler Arasındaki Farklar

Öğrencilerin ideal öğretmen için en önemli gördüğü 43 özelliğin kendilerinde bulunma düzeyi belirlenmiş, özelliklerin ideal öğretilerde bulunma düzeyi ile kendilerinde bu özelliğin bulunma durumu arasında farkın anlamlı olup olmadığı t testi ile analiz edilmiş sonuçlar tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3'te görüldüğü gibi öğretmen adayları ideal öğretilerde bulunmasını en çok önemli gördükleri 43 özelliğin tamamında ideal öğretilere göre kendilerini daha az yeterli görmüşlerdir. Bu farklılığın anlamlılığına ilişkin t testi sonuçlarına göre 43 özelliğin 42'sinde 0,01 ve 0,05 düzeyinde anlamlı fark olduğu gözlenmiştir. Bu sonuçlara göre öğretmen adaylarının ideal öğretilerde bulunmasını gerekli gördükleri özelliklerin kendilerinde yeterince bulunmadığına ilişkin algılara sahip oldukları söylenebilir. Özellikler ayrı ayrı incelendiğinde ideal öğretilerde "Bilgilendirici" olma özelliğinin ideal bir öğretilerde bulunması gereken birinci özellik olarak görünürken ($\bar{X}=4,736$), kendilerinin "bilgilendirici" olma özelliğine daha düşük bir düzeyde sahip olduklarını düşünmektedirler ($\bar{X}=3,977$). "Bilgilendirici" olma özelliği kendi-ideal arasındaki fark ($\bar{X}$ fark=0,758) olarak belirlenmiştir (t=17,312). Böyle bir farkın olması öğretmen adaylarının bilgilendirici olma özelliğinin kendilerinde daha az bulunduğuna ilişkin görüşe sahip oldukları söylenebilir.

İkinci ideal öğretmen özelliği olarak "Mesleğini Seven" özelliğini belirlerken ($\bar{X}=4,712$), kendilerinde bu özelliği de orta düzeyde gördükleri belirlenmiştir ($\bar{X}=4,273$). "Mesleğini seven" özelliği kendi-ideal arasındaki fark ($\bar{X}$ fark=0,438) olarak orta düzeyde belirlenmiştir (t=9,367). Öğretmen adayları yüksek düzeyde öğretmenlik için ideal özellik olarak gördükleri bu özelliği kendilerinde orta düzeyde görmektedirler. Bir mesleği yapmanın ön koşulu olarak, mesleği sevmenin önemli bir özellik olduğunu kabul eden öğretmen adayları, gördükleri öğretmen örnekleri içinde mesleğini severek yapanların öğrencilere de bu süreci olumlu yaşattıklarını deneyimlemiş olabilirler. Ayrıca, eğitim alırken öğretmenlik uygulamaları ile ilgili dersleri almış olmaları öğretmenlik mesleğine dönük olumlu duygular geliştirmelerini sağlamış olabilir.

İDEAL ÖĞRETMEN ÖZELLİKLERİ

nilüfer özabacı – bahaddin acat

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının Kendi ve İdeal Öğretmen Özellikleri Arasındaki Fark

İdeal Öğretmen Özellikleri	N	İdeal		Kendi		t	p
		$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S		
1. Bilgilendirici	360	4,7361	,5115	3,9778	,8605	17,312	,000
2. Mesleğini seven	358	4,7123	,5973	4,2737	,9093	9,367	,000
3. Dile hakim	360	4,6944	,5392	3,8417	,9441	15,955	,000
4. İşini seven	357	4,6891	,6282	4,2241	,9831	9,313	,000
5. Güvenilir	358	4,6704	,5678	4,5726	,6387	2,820	,005
6. Bilgili	360	4,6667	,5585	3,8611	,8160	17,612	,000
7. İletişim kurabilen	355	4,6592	,5466	4,1606	,8731	10,822	,000
8. Demokratik	361	4,6593	,6126	4,3380	,7795	8,432	,000
9. Dürüst	357	4,6387	,6144	4,4650	,6465	4,817	,000
10. Tarafsız	359	4,6267	,6026	4,1894	,8442	9,989	,000
11. Bilinçli	358	4,6229	,5943	4,1648	,7471	10,732	,000
12. Kültürlü	359	4,6240	,5891	3,9276	,8877	14,869	,000
13. Çağdaş	360	4,5861	,6094	4,2778	,7468	8,385	,000
14. Çalışkan	361	4,5873	,5951	4,0028	,8866	12,467	,000
15. Aydın	361	4,5873	,6401	3,8587	,9065	15,230	,000
16. İnsancıl	359	4,5627	,6480	4,3426	,7854	5,373	,000
17. Saygılı	358	4,5615	,5849	4,4190	,7004	3,820	,000
18. Azimli	359	4,5543	,6616	3,9805	,8826	11,613	,000
19. Takdir edebilen	358	4,5475	,6097	4,2849	,7577	7,172	,000
20. Ufuk Açan	358	4,5475	,6454	3,8827	,8584	14,861	,000
21. Sorumlu	360	4,5389	,7070	4,2083	,8822	6,731	,000
22. Araştırmacı	359	4,5320	,7039	3,7911	,9144	14,345	,000
23. Rehber	359	4,5320	,6838	3,8886	,9359	12,118	,000
24. Barışsever	360	4,5167	,7118	4,3806	,7443	3,841	,000
25. Yardım sever	354	4,4831	2,7648	3,8898	1,0995	3,794	,000
26. Kendisiyle barışık	359	4,5097	,6510	4,1783	,9009	7,133	,000
27. Planlı	361	4,5069	,7231	3,8670	1,0588	11,546	,000
28. Yardımcı	359	4,4930	,7086	4,2730	,7932	5,299	,000
29. Mantıklı	358	4,5028	,6428	4,0754	,8615	9,410	,000
30. Anlayışlı	359	4,4986	,6763	4,1448	,8162	8,020	,000
31. Sır Tutan	357	4,5042	,7214	4,4398	,7494	1,572	,117
32. Çok Yönlü	360	4,4944	,6634	4,0194	,8782	10,209	,000
33. Sabırlı	360	4,4917	,7313	3,7972	1,0845	11,764	,000
34. Değer Bilir	358	4,4804	,6597	4,3156	,7909	4,016	,000
34. Onurlu	361	4,4765	,6626	4,3989	,7082	2,331	,020
35. Sosyal	359	4,4735	,6675	3,9916	,8891	9,947	,000
36. Kararlı	357	4,4538	,6714	3,9664	,9475	9,491	,000
37. Önyargısız	361	4,4654	,8059	3,9086	,9888	11,031	,000
38. Olgun	360	4,4556	2,7804	3,9000	,8743	3,827	,000
39. Bilimsel	362	4,4530	,7287	3,7486	,9057	14,767	,000
40. Dikkatli	359	4,4596	,6751	3,8774	,9345	11,072	,000
41. Kendini sorgulayan	359	4,4540	,6991	4,2006	,8349	5,511	,000
42. Güler yüzlü	359	4,4513	,7029	4,2368	,8504	4,858	,000
43. Akılcı	359	4,4513	,6362	3,9972	,7266	11,050	,000

nilüfer özabacı – bahaddin acat

Üçüncü ideal öğretmen özelliğini “Dile Hakim” olma şeklinde belirlemiş olan öğretmen adayları ($\bar{X}=4,694$) bu özelliği kendilerinde ideal bir öğretmen özelliği ortalamasına göre düşük bulmuşlardır ($\bar{X}=3,841$).”Dile hakim” kendi-ideal özellikler arasındaki fark ($\bar{X}$ fark=0,852) yüksek düzeyde çıkmıştır ($t=15,955$). Öğretmen adayları kendilerini dile hakim olarak görmemektedirler.

Dördüncü ideal özellik öğretmen özelliği olarak “İşini seven” sıfatını belirlemişlerdir. ($\bar{X}=4,689$) “İşini seven” özelliğini kendilerinde de yüksek olarak görmektedirler ($\bar{X}=4,224$). “İşini Seven” özelliği kendi ideal arasındaki fark ($\bar{X}$ fark=0,465) orta düzeyde çıkmıştır. Öğretmen adayları bu özelliğe kendilerini orta düzeyde yakın hissetmektedirler. Bu durum Mesleği sevme özelliği gibi olumlu yaşantılarla olumlu bir görüş kazanmaya bağlanabilir. Öğretmen adayları eğitim süreci yada olumlu yaşam deneyimleriyle bu özelliğe sahip olduklarını düşünebilirler.

Beşinci ideal özellik olarak, “güvenilir” olma özelliği bir öğretmende olması gereken özelliklerden görülmektedir ($\bar{X}=4,670$), öğretmen adayları kendilerinde bu özelliği yüksek düzeyde görmektedirler ($\bar{X}=4,572$). “Güvenilir” olma özelliği kendi-ideal arasındaki fark ($\bar{X}$ fark=0,097). Kişilik olarak güvenilir olmanın önemli bir özellik olması ve birey olarak bu özelliği kendilerinde görüyor olmaları bu özelliğe kendilerini uzak bulmadıkları şeklinde yorumlanabilir. Öğretmen adayları tarafından 6. özellik olarak ideal bir öğretmende olması gereken “Bilgili” olma özelliği belirlenmiştir ($\bar{X}=4,666$). Kendilerinde bu özelliği daha düşük düzeyde görmektedirler ($\bar{X}=3,861$). “Bilgili” olma özelliği kendi-ideal arasındaki fark ($\bar{X}$ fark=0,805) yüksek çıkmıştır.

Öğretmende olması gereken ideal özelliklerden 7. özellik “İletişim Kurabilen” özelliğidir ($\bar{X}=4,659$). Öğretmen adaylarının kendilerinde bu özelliği bulma düzeyleri ($\bar{X}=4,160$) orta düzeydedir. İdeal bir öğretmende bu özelliği bulma düzeyleri arasındaki fark ($\bar{X}$ fark=0,498) orta düzeydedir. Adaylar “İletişim Kurabilen” özelliğine orta düzeyde sahip olduklarını düşünmektedirler.

Sekizinci ideal öğretmen özelliği olarak, “Demokratik” olma özelliğini görmektedirler ($\bar{X}=4,659$). Kendilerinde bu özelliği ($\bar{X}=4,338$) olarak orta düzeyde görmektedirler. “Demokratik” olma özelliği ideal-kendi arasındaki fark ($\bar{X}$ fark=0,321) orta düzeyde çıkmıştır.

Dokuzuncu ideal özellik olarak “Dürüst” olma özelliğini görmektedirler($\bar{X}=4,638$), kendilerinde ise bu özelliği yüksek düzeyde

nilüfer özabacı – bahaddin acat

görmektedirler($\bar{X} = 4,465$).”Dürüst” olma özelliğine göre kendi-ideal arasındaki fark düşük çıkmıştır.”Dürüst” olma özelliği bir insanda olması gereken ideal özelliklerde birisidir. Öğretmen adayları bu özelliği değerlendirirken kendilerine öğretmen olarak değil, birey olarak bakmış olabilirler. Öğretmenlikte model davranışlar sergileyen bir meslek olarak bu özelliği bulundurması gereken bir meslektir.

Onuncu ideal özellik olarak “Tarafsız” olma özelliğini bir öğretilerde görmeyi istemektedirler ($\bar{X}=4,626$). Kendilerinde ise bu özeliği düşük düzeyde görmektedirler ($\bar{X}=4,189$). “Tarafsız” olma özelliği kendi-ideal arasındaki fark ($\bar{X}$ fark=0,437) olarak görülmektedir. Öğretmen adayları “tarafsız “olma özelliğini kendilerinde ideal bir öğretilere göre daha az görmektedirler. Tarafsız olmaya uzak olduklarını düşünebilirler. Bu olayları objektif olarak değerlendirme yeteneğini kazanamamış olmalarından daha ben-merkezli yaklaşıyor olmalarından kaynaklanabilir.

Ayrıca “Aydın” olma özelliğini öğretmen adayları 15. sırada ideal öğretmen özeliği olarak görürken($\bar{X}=4,587$). Kendilerinde bu özelliği düşük düzeyde görmektedirler ($\bar{X}=3,858$). Aydın olma özelliği kendi-ideal arasındaki fark ($\bar{X}$ fark=0,728) yüksek düzeyde çıkmıştır. Öğretmen adayları kendilerini aydın olma özelliğinden uzak bulmaktadır. Üniversitede verilen eğitim öğrencileri iyi düşünen iyi yorum yapan bireyler olarak yetiştiklerini hissetmemektedir. Öğrenciler, kendilerini sadece bilgilenen olarak hissediyor olabilirler.

Aynı şekilde “Araştırmacı “olma özelliğine de kendilerini uzak hissetmektedirler ($\bar{X}$ fark=0,741). Bu durumda yine verilen eğitimin sadece bilgi verici, tarzda yürütülmesinden, öğretmen adaylarının kendilerini bilgi alan konumda görmelerinden kaynaklanabilir.

Adaylar “Sır Tutan” özelliği ($\bar{X}$ fark=0,064) ile “Onurlu”($\bar{X}$ fark=0,077) olma özelliğine kendilerini daha yakın görmektedirler. Bu özellikler olumlu bireysel özelliklerdir. Öğretmen adayları bu özelliklere bireysel olarak sahip olduklarını düşünmektedirler.

Cinsiyetlere Göre Öğretmen Adaylarının Kendi ve İdeal Öğretmen Özellikleri Arasındaki Fark

Cinsiyetlere göre Bayan öğrencilerin ve erkek öğrencilerin ideal öğretmen için en önemli gördüğü 43 özelliğin kendilerinde bulunma düzeyi belirlenmiş, özelliklerin ideal öğretilerde bulunma düzeyi ile kendilerinde

bu özelliğin bulunma durumu arasında farkın anlamlı olup olmadığı t testi ile analiz edilmiş sonuçlar tablo 4 ve tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 4’te görüldüğü gibi bayan öğretmen adaylarının ideal öğretilerde bulunması gereken özellikler ile bu özelliklerin kendilerinde bulunma düzeyi arasındaki farka bakıldığında 43 özellikten 41’inde 0,01 düzeyinde, bir özellikte 0,05 düzeyinde fark bulunmuş, bir özellikte fark bulunmamıştır. Buna göre bayanların ideal öğretmen özelliklerinden kendilerini oldukça uzak gördükleri söylenebilir.

Bayan öğretmen adayları “Bilgilendirici” olma özelliğini ideal bir öğretilerde bulunması gereken birinci özellik olarak görürken ($\bar{X}=4,7749$), kendilerinin “bilgilendirici” olma özelliğine daha düşük bir düzeyde sahip olduklarını düşünmektedirler ($\bar{X}=3,9610$). 2. ideal öğretmen özelliği olarak “Mesleğini Seven” özelliğini belirlerken ($\bar{X}=4,7293$), kendilerinde bu özelliği de orta düzeyde gördükleri belirlenmiştir ($\bar{X}=4,298$). “Mesleği seven” özelliği kendi-ideal arasındaki fark olarak orta düzeyde belirlenmiştir. 3.ideal öğretmen özelliğini “Dile Hakim” olma şeklinde belirlemiş olan öğretmen adayları ($\bar{X}=4,7359$) bu özelliği kendilerinde ideal bir öğretmen özelliği ortalamasına göre yüksek bulmuşlardır ($\bar{X}=4,8874$).”Dile hakim” kendi-ideal özellikler arasındaki fark ($\bar{X}$ fark=0,8527) yüksek düzeyde çıkmıştır. 4. ideal özellik öğretmen özelliği olarak “İşini seven” sıfatını belirlemişlerdir. ($\bar{X}=4,7555$) “İşini seven” özelliğini kendilerinde de yüksek olarak görmektedirler ($\bar{X}=4,2570$). “İşini Seven” özelliği kendi ideal arasındaki fark orta düzeyde çıkmıştır.

Özellikler incelendiğinde Bayan öğretmen adaylarının Kendi ve ideal özellik arasındaki farkların en yoğun gördükleri maddeler şöyle sıralanmıştır; “Bilgilendirici” ($\bar{X}$ fark=0,83), “Dile Hakim” ($\bar{X}$ fark=0,848), “Bilgili” ($\bar{X}$ fark=0,896), “Kültürlü” ($\bar{X}$ fark=0,852), “Aydın” ($\bar{X}$ fark=0,801), “Araştırmacı” ($\bar{X}$ fark=0,827), “Sabırlı” ($\bar{X}$ fark=0,796), “Bilimsel” ($\bar{X}$ fark=0,814). Bu özelliklere bakıldığında bayanların öncelikle akademik yeterlilikler konusunda kendilerini yetersiz hissettikleri ayrıca iletişim gücü bakımında da yetersizliklerinin olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Farkın anlamlı olmadığı özellikler ise “Onurlu” ($\bar{X}$ fark=0,013) ve “Sır tutma” ($\bar{X}$ fark= 0,087) özellikleri olmuştur. İki özelliğin de toplumun her bireyde görmek istediği temel iki nitelik olması bu sonucu doğurmuş olabilir.

Tablo 5’te görüldüğü gibi erkek öğretmen adaylarının ideal öğretilerde bulunması gereken özelliklerin düzeyi ile bu özelliklerin kendilerinde

İDEAL ÖĞRETMEN ÖZELLİKLERİ

nilüfer özabacı – bahaddin acat

Tablo 4. Bayan Öğretmen Adaylarının Kendi ve İdeal Öğretmen Özellikleri Arasındaki Fark

İdeal Öğretmen Özellikleri	N	İdeal		Kendi		t	p
		$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S		
1. Bilgilendirici	231	4,7749	,4768	3,9610	,8664	14,346	,000
2. Mesleğini seven	229	4,7293	,5968	4,2969	,9314	7,662	,000
3. Dile Hakim	231	4,7359	,5060	3,8874	,9019	13,317	,000
4. İşini Seven	229	4,7555	,5709	4,2576	,9593	8,313	,000
5. Güvenilir	230	4,7000	,5461	4,5826	,6197	2,811	,005
6. Bilgili	232	4,6940	,5476	3,7974	,7715	15,941	,000
7. İletişim Kurabilen	228	4,7412	,4774	4,1886	,8260	9,806	,000
8. Demokratik	232	4,6810	,5751	4,3664	,7440	7,142	,000
9. Dürüst	229	4,6463	,5787	4,4760	,6181	3,964	,000
10. Tarafsız	229	4,6812	,5369	4,1834	,8385	9,249	,000
11. Bilinçli	231	4,6883	,5003	4,1385	,7270	11,707	,000
12. Kültürlü	230	4,6565	,5363	3,8043	,8468	15,135	,000
13. Çağdaş	231	4,6320	,5426	4,3074	,7077	7,460	,000
14. Çalışkan	232	4,6250	,5441	3,9784	,8601	11,723	,000
15. Aydın	232	4,6034	,6363	3,8017	,8500	13,800	,000
16. İnsancıl	230	4,6435	,5714	4,4087	,7751	4,598	,000
17. Saygılı	229	4,6026	,5495	4,4585	,6782	3,392	,001
18. Azimli	230	4,5826	,6865	3,9739	,8663	10,277	,000
19. Takdir Edebilen	230	4,5870	,5752	4,3217	,7364	6,251	,000
20. Ufuk Açan	230	4,5652	,6356	3,8609	,8347	13,383	,000
21. Sorumlu	231	4,6017	,6573	4,2554	,8646	6,190	,000
22. Araştırmacı	232	4,6121	,6210	3,7845	,8709	14,236	,000
23. Rehber	230	4,5826	,6054	3,9217	,9075	10,477	,000
24. Barışsever	231	4,5714	,6613	4,4589	,6895	2,749	,006
25. Yardım Sever	226	4,4071	,7904	3,9646	1,0744	5,382	,000
26. Kendisiyle Barışık	229	4,5502	,6094	4,1703	,9137	6,436	,000
27. Planlı	231	4,5368	,6835	3,8961	1,0581	9,841	,000
28. Yardımcı	230	4,5522	,6230	4,3000	,7543	5,638	,000
29. Mantıklı	229	4,5153	,6255	4,0175	,8884	9,129	,000
30. Anlayışlı	231	4,5195	,6449	4,1299	,7860	7,169	,000
31. Sır Tutucu	228	4,5965	,6396	4,5088	,6929	2,013	,045
32. Çok Yönlü	230	4,5652	,6287	3,9522	,8828	11,244	,000
33. Sabırlı	231	4,5628	,6942	3,7662	1,1332	10,610	,000
34. Değer Bilir	229	4,5371	,6453	4,3537	,8012	3,644	,000
34. Onurlu	231	4,4156	,7226	4,4026	,6902	,325	,746
35. Sosyal	230	4,5304	,6383	3,9870	,8279	9,650	,000
36. Kararlı	228	4,5088	,6400	3,8947	,9606	9,548	,000
37. Önyargısız	231	4,4502	,8107	3,8874	,9162	9,341	,000
38. Olgun	230	4,5217	,4371	3,8783	,8781	2,883	,004
39. Bilimsel	232	4,4784	,7264	3,6638	,8723	14,017	,000
40. Dikkatli	230	4,5217	,6719	3,8826	,9153	9,734	,000
41. Kendini sorgulayan	230	4,5000	,6252	4,2217	,8192	4,839	,000
42. Güler yüzlü	230	4,5000	,6592	4,2870	,8229	4,124	,000
43. Akılcı	229	4,4454	,6090	3,9345	,6754	10,692	,000

İDEAL ÖĞRETMEN ÖZELLİKLERİ

nilüfer özabacı – bahaddin acat

Tablo 5. Erkek Öğretmen Adaylarının Kendi ve İdeal Öğretmen Özellikleri Arasındaki Fark

Öğretmen Özellikleri	N	İdeal		Kendi		t	p
		$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S		
1. Bilgilendirici	126	4,6587	,5680	4,0000	,8579	9,589	,000
2. Mesleğini seven	126	4,6825	,6020	4,2698	,8238	5,218	,000
3. Dile Hakim	126	4,6190	,5914	3,7619	1,0153	8,859	,000
4. İşini Seven	125	4,5840	,7092	4,1760	1,0323	4,486	,000
5. Güvenilir	125	4,6160	,6062	4,5440	,6780	1,154	,251
6. Bilgili	125	4,6160	,5790	3,9760	,8841	8,184	,000
7. İletişim Kurabilen	124	4,5081	,6311	4,1129	,9560	4,939	,000
8. Demokratik	126	4,6111	,6808	4,2698	,8430	4,664	,000
9. Dürüst	125	4,6400	,6648	4,4560	,6898	2,762	,007
10. Tarafsız	127	4,5276	,6995	4,2047	,8576	4,263	,000
11. Bilinçli	124	4,5161	,7268	4,2177	,7918	3,514	,001
12. Kültürlü	126	4,5556	,6759	4,1429	,9184	5,271	,000
13. Çağdaş	126	4,5159	,7012	4,2381	,8043	4,072	,000
14. Çalışkan	126	4,5238	,6778	4,0635	,9273	5,334	,000
15. Aydın	126	4,5476	,6525	3,9444	,9984	7,148	,000
16. İnsancıl	126	4,4286	,7422	4,2460	,7661	2,614	,010
17. Saygılı	126	4,4841	,6417	4,3492	,7410	1,862	,065
18. Azimli	126	4,5000	,6164	4,0000	,9121	5,601	,000
19. Takdir Edebilen	125	4,4720	,6669	4,2160	,7889	3,661	,000
20. Ufuk Açan	125	4,5200	,6672	3,9200	,9034	7,188	,000
21. Sorumlu	126	4,4127	,7825	4,1349	,8704	3,043	,003
22. Araştırmacı	124	4,3952	,8147	3,8145	,9989	5,775	,000
23. Rehber	126	4,4365	,8049	3,8333	,9859	6,177	,000
24. Barışsever	126	4,4127	,7927	4,2381	,8142	2,580	,011
25. Yardım Sever	125	4,6160	4,5380	3,7360	1,1369	2,110	,037
26. Kendisiyle Barışık	127	4,4252	,7185	4,1811	,8857	3,194	,002
27. Planlı	127	4,4567	,7944	3,8268	1,0697	6,083	,000
28. Yardımcı	126	4,4048	,8312	4,2302	,8594	2,051	,042
29. Mantıklı	126	4,4683	,6775	4,1746	,8008	3,647	,000
30. Anlayışlı	125	4,4480	,7346	4,1520	,8712	3,841	,000
31. Sır Tutun	126	4,3333	,8295	4,3095	,8339	,279	,781
32. Çok Yönlü	127	4,3622	,7090	4,1339	,8671	2,749	,007
33. Sabırlı	126	4,3571	,7845	3,8492	,9965	5,397	,000
34. Değer Bilir	126	4,3810	,6795	4,2460	,7765	1,862	,065
34. Onurlu	127	4,5906	,5095	4,3937	,7363	3,325	,001
35. Sosyal	126	4,3651	,7111	3,9921	,9919	4,083	,000
36. Kararlı	126	4,3730	,7126	4,1190	,8998	3,069	,003
37. Önyargısız	127	4,4803	,8052	3,9213	1,1099	6,035	,000
38. Olgun	127	4,3386	,7151	3,9291	,8654	5,379	,000
39. Bilimsel	127	4,4173	,7394	3,9055	,9548	6,238	,000
40. Dikkatli	126	4,3492	,6731	3,8889	,9734	5,203	,000
41. Kendini sorgulayan	126	4,3651	,8159	4,1508	,8678	2,728	,007
42. Güler yüzlü	126	4,3651	,7757	4,1349	,8976	2,775	,006
43. Akılcı	127	4,4488	,6867	4,1102	,8090	4,407	,000

bulunma düzeyi arasındaki farka bakıldığında 43 özelliğten 35'inde 0,01 düzeyinde, 5 özelliğte 0,05 düzeyinde fark bulunmuş, üç özelliğte fark bulunmamıştır. Bu sonuçlardan hareketle erkelere bayan öğretmen adaylarına göre ideal öğretmene kendilerini daha yakın buldukları, ancak birçok özellik açısından ideal öğretmenenden önemli oranda kendilerini uzak hissettikleri söylenebilir.

Erkek öğretmen adayları “Bilgilendirici” olma özelliğini ideal bir öğretmende bulunması gereken birinci özellik olarak görürken ($\bar{X}=4,8587$), kendilerinin “bilgilendirici” olma özelliğine daha orta düzeyde sahip olduklarını düşünmektedirler($\bar{X}=4,0000$). 2. ideal öğretmen özelliği olarak “Mesleğini Seven“ özelliğini belirlerken ($\bar{X}=4,6825$), kendilerinde bu özelliği de orta düzeyde gördükleri belirlenmiştir ($\bar{X}=4,2698$). “Mesleği seven” özelliği kendi-ideal arasındaki fark olarak orta düzeyde belirlenmiştir. 3.ideal öğretmen özelliğini “Dile Hakim” olma şeklinde belirlemiş olan öğretmen adayları ($\bar{X}=4,8190$) bu özelliği kendilerinde ideal bir öğretmen özelliği ortalamasına göre yüksek bulmuşlardır ($\bar{X}=4,7619$). ”Dile hakim” olma kendi-ideal özellikleri arasındaki fark yüksek düzeyde çıkmıştır. 4. ideal özellik öğretmen özelliği olarak “İşini seven” sıfatını belirlemişlerdir ($\bar{X}=4,7840$). “İşini seven” özelliğini kendilerinde de yüksek olarak görmektedirler ($\bar{X}=4,1760$). “İşini Seven” özelliği kendi ideal arasındaki fark düşük düzeyde çıkmıştır .

Özellikler incelendiğinde erkek öğretmen adaylarının Kendi ve İdeal özellik arasındaki farkları en yoğun gördükleri maddeler şöyle sıralanmıştır; “Dile Hakim” ($\bar{X}$ fark=0,857), “Yardım Sever” ($\bar{X}$ fark=0,880), “Bilgilendirici” ($\bar{X}$ fark=0,658), “Bilgili” ($\bar{X}$ fark=0,64), “Aydın” ($\bar{X}$ fark=0,603), “Ufku açık” ($\bar{X}$ fark=0,600), “Rehber” ($\bar{X}$ fark=0,603), “Planlı” ($\bar{X}$ fark=0,629).

Erkek öğretmen adaylarının kendilerini ideal öğretmene yakın buldukları, farkın anlamlı olmadığı özellikler ise, “Sır tutma” ($\bar{X}$ fark= 0,002) “güvenilir” ($\bar{X}$ fark=0,072), “değer bilir” ($\bar{X}$ Fark=0,134) özellikleri olmuştur. Bu özelliklerde farkın az olması bunların toplumda kabul gören erkek rolleriyle örtüşüyor olmasıyla açıklanabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan analizlerde ideal öğretmende bulunmasının yüksek düzeyde önemli olduğu düşünülen 43 madde belirlenmiştir. Diğer özellikler daha az önemli bulunmuştur.

nilüfer özabacı – bahaddin acat

Cinsiyetlere göre yapılan analizde bayanlarda bilgilendirici özelliği, birinci sırada yer alırken mesleğini seven özelliği beşinci sırada yer almıştır. Dile hakimiyet dördüncü sırada yer almış, işini seven özelliği ikinci sırada en önemli özellik olarak görülmüştür. Genelde dokuzuncu sırada yer alan iletişim kurabilme özelliği bayanlarda üçüncü sırada yer almıştır.

Erkeklerde ise mesleğini sevme birinci sırada yer almış, bilgilendiricilik ikinci sırada yer alırken, dürüstlük üçüncü sırada yer almıştır. Erkekler için manidar olan bir sonuç iletişim kurabilmenin on altıncı sıraya inmesi, genelde otuz dördüncü sırada, bayanlar için altmış yedinci sırada yer alan onurlu olma özelliğinin erkeler için sekizinci sırada en önemli özellik olarak görülmesidir.

Bu sonuçlara göre bayanların iletişim kurabilme becerisini erkeklere oranla daha fazla önemserken, erkelerin onurluluk, dürüstlük gibi özellikleri daha çok önemsedikleri söylenebilir. İşini ve mesleğini sevme farklı sıralarda yer almakla birlikte her iki grup tarafından önemli görüldüğü söylenebilir. Ayrıca öğretmenin bilgilendiriciliği ve bilgi sahibi olması her iki grup tarafından önemsenen özellikler olduğu söylenebilir.

Saracaloğlu (2000) Öğretmen adaylarının iyi bir öğretmenin niteliklerini taşıma durumuna baktığı çalışmasında, iyi bir öğretmen olma niteliğini taşıdığını inanma durumu erkeklerde kızlardan daha yüksek olarak belirlenmiştir.

Fakültele göre yapılan analizde Eğitim Fakültesi öğrencilerinin en önemli gördükleri on özellik sıralamasına bakıldığında genelde ilk sırada yer alan bilgilendirici ve bilgili özelliklerinin eğitim fakültesi öğrencilerince daha geri sıraya alındıkları, meslek sevgisi ve iletişim becerilerinin daha önemli gördüğü söylenebilir.

Proctor ve ark.(1989) tarafından Eğitim Fakültesi öğrencileri üzerinde benlik ve ideal öğretmen algılarına ilişkin yapılan araştırma sonuçlarına göre; eğitim Fakültesi öğrencileri, Otorite, Duygusalılık ve Yetenek boyutlarında, kendilerini ideal öğretmenin özelliklerinden anlamlı derecede farklı algılamaktadırlar.

Fen Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin en önemli gördükleri on özellik sıralamasında ise ön yargısızlık ilk sırada yer alırken bilgilendirici ve bilgili olma özelliği öne çıkmaktadır. Eğitim fakültesi öğrencileriyle bu anlamda farklılık sergilemişlerdir. Fen edebiyat fakültesi öğrencileri içinde iletişim becerisinden çok bilgililik, kültürlülük ve aydın olma gibi bir ölçüde akademik yeterliliklerle ilgili özellikler öne çıkmaktadır.

nilüfer özabacı – bahaddin acat

Fen ve Sosyal bilimler enstitüsünde tezsiz yüksek lisans eğitimi alan öğrencilerinin en önemli gördükleri on özellik sıralamasında bilgilendiricilik ve bilgililik ilk sırada yer almaktadır. Bu anlamda akademik yeterlilikleri önemseyen fen edebiyat fakültesi öğrencileriyle benzer özellik sergilemişlerdir. Eğitim fakültesi öğrencilerinden farklı olarak bu iki grubun akademik yeterlilikleri en önemli özellik olarak görmeleri öğretmenlik yapacakları kademeye ilgili olabilir. Eğitim fakültesi öğrencileri ilköğretim kademesinde diğer iki grup orta eğitim kademesinde öğretmenlik yapacaktır. Bu nedenle akademik yeterlilikleri daha fazla önemsemiş olabilirler.

Öğretmen adayları ideal öğretmende bulunmasını en çok önemli gördükleri 43 özelliğin tamamında ideal öğretmene göre kendilerini daha az yeterli görmüş, 43 özelliğin tamamında anlamlı fark bulunmuştur. Bu sonuçlara göre öğretmen adaylarının ideal öğretmende bulunmasını gerekli gördükleri özelliklerin kendilerinde yeterince bulunmadığına ilişkin algılara sahip oldukları söylenebilir. Öğretmen adaylarının bilgilendirici olma özelliğinin kendilerinde daha az bulmaları öğretmen adaylarının eğitim süreci içinde gördükleri öğretmen modellerinin bilgilendiricilik özelliğini daha fazla sergiliyor olmalarından kaynaklanabilir. Kendilerinde bu özelliği daha az olarak görmelerinin nedeni ise öğretmenlik tecrübesini, bilgilendirici bir sıfatla çok fazla deneyimlememiş olmalarından, hala öğrenci konumunda eğitim alıyor olmalarından kaynaklanabilir.

Sözer (1989) 'un Eğitim Fakültesi ve Öğretmenlik Sertifikası Programı öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği araştırma, her iki grubun öğretmenlik mesleği bakımından gerekli temel ve ortak bilişsel davranışlara orta düzeyde sahip olduklarını göstermiştir. Ancak, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin meslek bilgisine daha yüksek düzeyde sahip oldukları belirlenmiştir.

Elde edilen bulgulara göre öğretmen adayları kendilerini dile hakim olarak görmemektedirler. Öğretmen adayları bir öğretmenin bilgilendirici olma özelliğini en etkin şekilde sergileyebilmesi için ana dilini veya dersi aktardığı dili iyi kullanıyor olması gerektiğini düşünüyor olabilirler. Ancak, bu anlamdaki yeterliliklerini eksik bulabilirler. Bu durum aldıkları eğitimde dili kullanma ile ilgili derslerin az olmasından kaynaklanabilir.

Sönmez (1986) tarafından öğrencilerin ana dillerini kurallarına uygun kullanıp, kullanmadıkları üzerine yaptığı çalışmada; kullanmadıkları ve tümünün mantık hatası yaptıkları ortaya konmaktadır.

nilüfer özabacı – bahaddin acat

Öğretmen adayları demokratik özelliğe kendilerini orta düzeyde yakın hissetmektedirler. Demokratik bir öğretmenin öğrenciler tarafından daha fazla kabul gördüğünü düşündükleri için bu özelliğin bir öğretmen için önemli olduğunu düşünebilirler. Kendilerinde ise bu özelliği sınıftaki olayları hem öğrenci, hem de öğretmen gözüyle objektif bir şekilde görüp, değerlendirdiklerini düşündükleri için bu davranışı sergileyebilme eğilimini orta düzeyde görüyor olabilirler.

Öğretmen adayları bilgili olma özelliğini kendilerine uzak bulmaktadırlar. İdeal bir öğretmeni bilgilendirici olabilmesi için elbette ki bilgili olması gerekli görülebilir. Ancak, kendilerinin öğrencilik sürecinde olmaları, bilgi verici değil bilgi alıcı sınıfta olmaları bu özelliği kendilerinden uzak görmelerine neden olabilir. Adaylar “İletişim Kurabilen” özelliğine orta düzeyde sahip olduklarını düşünmektedirler. Bu durum öğretmen adaylarının öğrenci grubuyla yakın iletişimde olmamalarından, öğrenci gruplarının yaşlarına özgü iletişim tarzını tam olarak tanıyamadıklarından, diğer yandan da öğrenci gruplarına dönük uygun bir iletişim kurmaya dönük olarak ta kendilerini hazırlıklı hissetmiyor olmalarından kaynaklandığı söylenebilir.

Kısakürek (1985) tarafından yapılan bir araştırmada, “başarılı öğretmen” özelliğini taşıyan öğretmenler; öğrencilerine güven duyan, yakınlık gösteren, sorulan soruları anlayışla karşılayan hoşgörülü, derse önem veren, ciddi, öğrencileri ile olumlu iletişim ortamı yaratan kişidir.

Weinstein (1990) ise, iyi öğretmen özelliklerini tanımlarken, araştırma sonuçlarını şu şekilde sıralamaktadır. Anlayışlı, sıcak, arkadaş olma, disiplinli, hevesli ve sabırlı, yaratıcı, çocuklarla iletişim kurabilen, derin alan bilgisi olan kişiler öğretmen özelliklerine sahip kişilerdir.

Yapılan çalışma sonucunda elde edilen bulgulara göre aşağıdaki sonuçlar çıkarılmıştır.

1. Öğretmende bulunması gereken özelliklerle ilgili öğrencilere sunulan 126 sıfat arasında 4,45 ten yüksek ortalamaya sahip 43 özelliğin bulunduğu görülmektedir. Öğrencilere göre ideal öğretmende mutlaka bulunmasını gereken en önemli on özellik; “Bilgilendirici, Mesleğini Seven, Dile Hakim, İşini Seven, Güvenilir, Bilgili, İletişim Kurabilen, Demokratik, Dürüst, Tarafsız” özellikleri olmuştur.
2. Cinsiyetlere göre yapılan analizde bayanlarda “Bilgilendirici”, birinci sırada yer alırken “mesleğini seven” özelliği beşinci sırada yer almıştır. “Dile hakimiyet” dördüncü sırada yer almış, “işini

nilüfer özabacı – bahaddin acat

seven” özelliği ikinci sırada en önemli özellik olarak görülmüştür. Genelde dokuzuncu sırada yer alan “iletişim kurabilme” özelliği bayanlarda üçüncü sırada yer almıştır.

3. Erkeklerde ise mesleğini sevme birinci sırada yer almış, “bilgilendiricilik” ikinci sırada yer alırken, “dürüstlük” üçüncü sırada yer almıştır. Erkekler için manidar olan bir sonuç “iletişim kurabilmenin” on altıncı sıraya inmesi, genelde otuz dördüncü sırada yer alan “onurlu” özelliğinin, en önemli sekizinci özellik olarak görülmesidir.
4. Öğretmen adayları “Bilgilendirici” olma özelliğinin ideal bir öğretmende bulunması gereken birinci özellik olarak görürken kendilerinin “bilgilendirici” olma özelliğine daha düşük bir düzeyde sahip olduklarını düşünmektedirler. Öğretmen adayları ikinci ideal öğretmen özelliği olarak “Mesleğini Seven” özelliğini belirlerken kendilerinde bu özelliği de orta düzeyde gördükleri belirlenmiştir. 3.ideal öğretmen özelliğini “Dile Hakim” olma şeklinde belirlemiş olan öğretmen adayları bu özelliği kendilerinde ideal bir öğretmen özelliği ortalamasına göre düşük bulmuşlardır. 4. ideal özellik öğretmen özelliği olarak “İşini seven” sıfatını belirlemişlerdir “İşini seven” özelliğini kendilerinde de yüksek olarak görmektedirler. 5. ideal özellik olarak, “güvenilir” olma özelliği bir öğretmende olması gereken özelliklerden görülmektedir. Öğretmen adayları kendilerinde bu özelliği yüksek düzeyde görmektedirler.
5. Bayan öğretmen adaylarının ideal öğretmende bulunması gereken en önemli gördükleri 43 özellikten 41’inde kendilerini ideal öğretmenden uzak görmektedirler.
6. Erkek öğretmen adaylarının ideal öğretmende bulunması gereken en önemli gördükleri 43 özellikten 40’ında kendilerini ideal öğretmenden uzak görmektedirler. Ancak bayanlara göre farklar daha az bulunmuştur.

nilüfer özabacı – bahaddin acat

Bu çalışmanın sonucunda alınan bulgulara göre aşağıdaki öneriler getirilmiştir.

1. Öğretmenlik eğitimi sırasında, öğretmen adaylarına öğretmenlik deneyimini yaşayabilecekleri uygulama derslerine daha fazla ağırlık verilebilir.
2. Öğretmenlik eğitimi sırasında verilen uygulama derslerinin işe yararlığı gözden geçirilerek, daha etkin hale getirilmesi ile ilgili olarak yeni düzenlemeler yapılabilir.
3. Öğretmen adaylarının öğretmenlik bilincinin geliştirilmesindeki eğitim sorunlarının ortaya çıkarılması ile ilgili araştırmaların yapılması
4. Öğretmen adayı yetiştirme programlarında yer alan derslerin etkinliği ile ilgili çalışmaların yapılması
5. Öğretmenlik eğitimi alan bireylerin kişisel gelişim, iletişim gibi konularda gelişimlerini sağlamak adına derslerin konulması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Acat,B.,Balbağ, Z., Demir ,B.,Görgülü, A. (2003). Fen Edebiyat Fakültesi, Eğitim Fakültesi Ve Tezsiz Yüksek Lisans Programına Devam Eden Öğrencilerin Öğretmenlik Meslek Algıları, *Eğitimde Bilime Katkı: Lisansüstü Eğitim Sempozyumunda Sunulan Bildiri*, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir
- Arends,R.I. (1991).*Learning to Teach*. 3rd ed.Newyork:Mc Graw Hill.
- Bayrak, C. (2001). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Ankara: PegemA Yayınları.
- Confery ,J.(1990) What Constructivism Implies for Teaching. *In Constructivist Views on The Teaching and Learning of Mathematics*, ed.R.Davis, C.Maher,& N.Nodding. Reston, VA: National Council Of Teachers of Mathematics.
- Çiftçi, N. (1991). Danışmanların ideal özellikleri. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Marmara Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dembo, M.H. (1988) *Applying Educational Psychology in the Classroom*. (third edition) Longman: NY&London.

nilüfer özabacı – bahaddin acat

- Firestone W.A.(1996). Images of teaching and proposals for reform: A comparison of ideas from cognitive and organisational research. *Educational Administration Quarterly*, (32) 209-235.
- Good, T.L. ve D.A. Grouws (1979). The Missouri Mathematics Effectiveness Project. *Journal of Educational Psychology* 71(79) 357-375.
- Güçlü, N. (1996) Öğretmen Olma Süreci:Sosyalleşme. *Eğitim ve Bilim*. 20(99) 55-63.
- Kelchtermans G. (1993). Getting the story, understanding the lives: From career stories to teachers' Professional development. *Teacher and Teacher Education*, (9) 443-456.
- Kılıçcı, Y. (1999) *6-15 Yaş Öğrencilerinin Gelişimsel Güçleri*, İlköğretimde Rehberlik, Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kısakürek, M. A. (1985) *Sınıf Atmosferinin Öğrenci Başarısına Etkisi. Eğitim Fakülteleri Üzerine Bir araştırma*. Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No:144.
- Kulaksızoğlu, A. (1995). Öğretmenlik Mesleğinin Ahlaki İlkeleri Konusunda Bir Deneme. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7 185-188.
- Louis K. S. (1998) Effects of teacher quality of work life in secondary schools on commitment and sense of efficacy. *School Effectiveness and School Improvement*, (9) 1-27.
- Miron, M. (1983) What Makes a Good Teacher? *Higher Education in Europe*. VIII,2:45-53.
- Oğuzkan A.F.(1988). *Öğretmenliğin Üç Yönü*. Ankara.
- Proctor, T.J.;Clarke, C.M. ve Mygdal, W.K. (1989). Teacher Education Student Perceptions of Self and Ideal Teacher. *Educational Research Quarterly*.13,3:44-53.
- Reiman J. A.& Peace Deangelis S. (2002). Promoting Teachers' Moral Reasoning and Collaborative Inquiry Performance:a developmental role-taking and guided inquiry study. *Journal of Moral Education*.31 (1) 51-64 .
- Rogers, C. (1969) *Freedom To Learn*. Columbus, Ohio. C.E. Merrill Comp.
- Rosenshine, B.ve R. Stevens (1986); Teaching Functions, *In Handbook of Research on Teaching*, ed.M.C. Wittrock,3rded.New York:Macmillan.
- Ryan, D. (1960). *Characteristics of Effective Teachers*. Washington, DC: American Council on Education.

nilüfer özabacı – bahaddin acat

- Saracaloğlu, A.S. (2000) Fen ve Edebiyat Fakülteleri Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Görüşleri. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Schuttenberg, E.M. (1983) Preparing The Educated Teachers for the 21 st Century. *Journal of Teacher Education*.XXXIX,4:14-17.
- Sönmez (1986) Türkiye’de Eğitimin Kalitesi ve Geleceği. *H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*.I:49-63.
- Sönmez, V.(1994). *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*. Ankara: Anı
- Sözer, E. (1989) Türk Üniversitelerinde Öğretmen Yetiştirme Sistemlerinin Öğretmenlik Davranışlarını Kazandırma Yönünden Etkililiği. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Eskişehir: A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sünbül, A.M. (1996). Öğretmen Niteliği ve Öğretimdeki Rollerini. *Eğitim Yönetimi*. 2(4) 597-607
- Şişman, M., Acat, B. M. (2003).Öğretmenlik Uygulaması Çalışmalarının Öğretmenlik Mesleğinin Algılanmasındaki Etkisi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 13(1) 235-250
- Thoma S. (1994). Moral judgments and moral actions,in: J.Rest & D. Narvaez (Eds.) *Moral Development in Professions*, pp.199-212, Hillsdale, NJ; Lawrence Erlbaum Associates.
- Turgut, İ.(1996). *Öğretmen Yetiştirme Sorunları*. Ankara: Sempozyum 96.
- Varış,F. (1973). *Öğretmen Yetiştirme Üzerine*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Weinstein, C.S. (1990) Prospective Elementary Teachers’ Belief about Teaching: Implications for Teacher Education. *Teaching and Teacher Education*. 6,3:279-290.

İletişim

Yrd. Doç. Dr. Nilüfer ÖZABACI
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Eskişehir
E-posta: niluferozabaci@hotmail.com

Doç. Dr. M.Bahaddin ACAT
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Eskişehir
E-posta : bacat@ogu.edu.tr